

נגישות הלכה למעשה

פעילויות חינוכיות להעמקת המודעות
ולקרוב לבבות לנושאי נגישות

התנסות בתכנון ובבניית דגם של עיר נגישה

פיתוח הערכה: אביבה אלעזרי

מבוא

חינוך לערכים מתמקד בין השאר, בטיפוח מיומנויות חברתיות ורגשיות תוך בניית אקלים בית ספרי תומך. הטמעה אפקטיבית של מיומנויות חברתיות, נשענת על התנסות בלמידה שיתופית כאמצעי לפיתוח יכולות חשיבה, הבנה והבעה, והטמעת מודעות לשיתוף הידע האישי עם החברים ועם הקהילה.

חינוך בנושא נגישות, נותן מענה יישומי למצרך הסטנדרטים והערכים בתרבות ובאקלים של החברה, הקהילה ובית-ספר. למידת הנושא המשולב בשיעורים ובעשייה הבית ספרית, מאפשר לצוות החינוכי לתת מענה ליעדים החינוכיים בתחום זה ולהביא לקירוב לבבות לנושא.

קישורים להעשרת הידע

- [חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות / נבו](#)
- [חומרי למידה על נגישות](#) בפורטל עובדי הוראה / המרחב הפדגוגי
- [איך להתנהג אל אנשים עם מוגבלות](#) / נגישות ישראל
- [מושגי יסוד בנגישות](#) / נגישות ישראל
- [כיוונים חדשים בבטיחות בדרכים](#) / הרלב"ד

פעילות בבניית דגם של "עיר בטוחה ונגישה"

מטרות הפעילות

- לעודד את התלמידים לחשיבה על ההנגשה כצורך חיוני עבור אנשים עם מוגבלות
- לעורר מודעות לערכים חברתיים של שיתוף וקבלת השונה
- להטמיע תובנה לבטיחות בדרכים כתשתית ליצירת סביבה בטוחה

אמצעים דידקטיים

- חומרי יצירה מעץ, פלסטיק, נייר, פלסטלינה, צבעים
- אביזרים וכלים לעבודות יצירה

משך הפעילות

- פעילות יצירתית שתתנהל במשך מספר שיעורים לבחירת המורה ובהתאם להתקדמות התכנון והבנייה.

מתווה הפעילות

הלימוד של ערכי נגישות יתממש בפעילות מתמשכת שמורכבת מחמישה שלבים (שיעורים). כל שיעור מקדם את התלמידים צעד נוסף לקראת השלמת המשימה של בניית דגם של עיר בטוחה ונגישה.

1. שיעור פתיחה הכולל:

- הסבר על מהלך הפעילות לתכנון עיר בטוחה ונגישה
- דיון על הצורך בבטיחות ובנגישות במרחב הציבורי
- הצגת סרטון של העיר "שוהם" - עיר נגישה

2. שיעור תכנון ראשוני

- הצגת כללים לתכנון ולבחירת הדגם של עיר בטוחה ונגישה שיבנה
- חלוקת התלמידים לקבוצות והתחלת תכנון הדגם
- חלוקת תפקידים ומשימות לתלמידים תוך המלצה להפעלת דמיון ועבודת צוות של כל חברי הקבוצה

3. ייעוץ מקצועי - (המלצה במידת האפשר)

- שיעור ייעוץ והעשרה על ידי אנשי מקצוע מתחומי בטיחות בדרכים, נגישות, הנדסה, אדריכלות וכדומה.

- הרצאה או שיחה עם איש מקצוע על הנושא שבתחום מקצועו.
- תלמידים יציגו שאלות שיתעוררו במהלך בניית הדגם ויקבלו תשובות מאיש מקצוע

*אפשר לרתום איש צוות, הורה שעוסק בתחום או להזמין הרצאה בתשלום.

4. תערוכה של דגמים שיצרו התלמידים

- לעיצוב תערוכה של הדגמים שבנו התלמידים, כל קבוצה תציג את הדגם שלה
- הצגת הדגם תלווה בהסברת השיקולים בבחירת הסביבה של הדגם שיכלול את היבט הבטיחות בדרכים והיבט הנגישות
- הצבה וסידור הדגמים כולל הכנת שילוט והסברים, בחלל בית הספר במקום המיועד לתערוכות

5. רעיון נוסף: פאנל לסיכום התהליך בהשתתפות תלמידים והורים

- קיום פאנל עם אנשי מקצוע מתחום בטיחות ומתחום נגישות
- הפקת הזמנה לפאנל המיועדת להורים ולתלמידי בית הספר
- חלוקת פרסים לקבוצות הזוכות בהתאם להחלטת ועדת שיפוט- הפרס יכול להיות צ'ופר כיתתי צפייה בסרט, פעילות חווייתית בפארק ועוד.....

שיעור 1 - פתיחה

נשא השיעור: הסבר על מהלך הפעילות לתכנון דגם של עיר בטוחה ונגישה.

שלב א' – דיון וסרטון

שאלה לדיון: למה צריך שעיר תהיה נגישה?

לאחר שיחה של מספר דקות, מציגים את הסרטון – "[איך זה מרגיש כשזה נגיש](#)" עריכה: סטודיו פיקסל. בסרטון אנשים עם מוגבלות מספרים מהי נגישות עבורם וכיצד נגישות שיפרה להם את תחושת השייכות ואת היכולת להשתלב בחברה.

בעקבות הצפייה בסרטון מציגים שאלה: אילו מקומות במרחב העירוני צריך להנגיש?

שלב ב' – הסבר על הפעילות

- המשימה הכיתתית שלכם היא ליצור דגם של עיר בטוחה ונגישה
- הפעילות תמשך לאורך השנה לבחירתכם- ניתן לקיים מס' שעורים במרוכז או לפרוס לאורך תקופת זמן
- הכיתה תתארגן בקבוצות עבודה של 4 תלמידים
- כל קבוצה תקבל משימת תכנון וביצוע של דגם עירוני. אפשר לבחור בין שתי חלופות:
  - א. כל קבוצה תבנה באופן עצמאי דגם של עיר לפי בחירתה.
  - ב. כל הכיתה תבנה דגם של עיר אחת שלמה, אשר את חלקיה ושכונותיה תבנה כל קבוצה בנפרד.

הסבר על היבטי נגישות ובטיחות בדרכים במרחב העירוני

- השאלה המרכזית בתכנון המרחב העירוני הינה האם וכיצד מאפייני הנגשה של מבנים, דרכים ושירותים עירוניים משפיעים על התכנון. הנגשת המרחב העירוני נדרשת בדרכים (כבישים, מעברי חצייה, רמזורים), בתחבורה ציבורית, במבנים ובשירותים שבמרחב הציבורי. לאנשים עם מוגבלות ישנם צרכים ייחודיים כמו חניית נכים, רמפות ומעליות, שילוט וכיתוב לעיוורים וכדומה.
- המרחב הציבורי הינו תחום המשמש לתנועה ופעילות של הולכי הרגל, תנועת כלי הרכב וחנייה. מתן תשובה לכל הצרכים של המשתמשים במרחב הציבורי כרוך בתכנון ההיבט הבטיחותי של המרחב העירוני.

אזורים עירוניים

- מרכז העיר - כולל את מרבית המאפיינים הנתפסים כטיפוסיים לעיר ולמגוון פעילויות ושימושים כמסחר, בילוי, מוסדות ומבני ציבור
- אזורי מגורים - בנייה חדשה עם רחובות הולנדיים, גנים ציבוריים, בתי ספר, מרכזי קניות
- אזור מלאכה ותעשייה - מפעלים, חנוונים, אולמי אירועים
- פארקים - מתקני פעילות ספורט, מסלולי ריצה ורכיבה, בריכות, פיקניק
- תחנות תחבורה - תחנת רכבת, תחנת אוטובוסים מרכזית, תחנת מוניות, רכבת קלה
- מבני שירותים - מגן דוד, שרותי הצלה, משטרה, מחנות צבא

מרכיבי המרחב העירוני:

- בניינים
- רחובות
- מדרכות
- גשרים
- חנויות
- בית ספר
- גנים ציבוריים
- בית העיריה
- מכבי אש
- מפעלים
- תחנת רכבת
- שוק

מרכיבי הדרך במרחב העירוני:

- כבישים מהירים
- כבישים עירוניים
- מדרכות
- מעגלי תנועה
- שילוט בדרך
- מעברי חצייה
- רמזורים
- תמרורים
- סימונים על הכביש
- שלטי פרסומות
- מקומות חנייה
- תחנת אוטובוס
- מקומות חנייה לנכים
- פנסי תאורת רחוב
- צמחייה

תחבורה ואביזרים:

- מכוניות
- אוטובוסים
- רכבת קלה
- אופניים חשמליים
- קורקינטים חשמליים
- אופנועים וקטנועים
- שוטרי תנועה
- הולכי רגל
- קסדה
- מחזירי אור

עזרים ומרכיבי נגישות:

- שילוט חניית נכים
- סימון מישוש לעיוורים
- גבשושיות על מדרכה
- רמפה לעלית וירידת נכים
- מישור משופע בכניסה
- למבני ציבור
- סימון לנכים בתחנות
- שילוט ללקויי שמיעה
- לחצני רמזור להולכי רגל עיוורים

שלב ג' – סרטון מסכם

"[הדמיית עיר העתיד של טויוטה](#)" - טויוטה מציעה תכנית להקמת מתחם עירוני שישמש פלטפורמה לניסויים בתחבורה עתידית בסמוך להר פוג'י ביפן. העיר תהייה נגישה, אמצעי התחבורה שבה יהיו אוטונומיים ונקיים מזיהום. בכוונת יוזמי התכנית לפתח טכנולוגיות עתידיות, כולל מערכת הפעלה דיגיטלית לתשתיות עירוניות. אנשים, בניינים וכלי רכב יהיו קשורים ומתקשרים זה עם זה באמצעות נתונים מצולמים וחיישנים. בעיר צפויים להתגורר דרך קבע כ-2,000 תושבים.

שיעור 2 – תכנון ראשוני

נושא השיעור: התחלת תכנון הדגם של עיר בטוחה ונגישה על ידי הקבוצות.

שלב א' – חלוקה לקבוצות ובחירת שיטת עבודה

נבחר את אחת משתי החלופות לפיה תתבצע העבודה בקבוצות. כל קבוצה תבנה דגם של עיר בנפרד, או שכל קבוצה תבנה חלק מהעיר והחלקים ישתלבו לדגם אחד של עיר.

שלב ב' – עבודת תכנון העיר

נחלק את תלמידי הכתה לקבוצות של 4 תלמידים, כל קבוצה תתחיל לעבוד על פי דף העבודה. תוך כדי העבודה בקבוצות, נסביר ונמליץ לכל קבוצה בבחירת מרכיבי הדגם על פי דף העבודה.

1. חלוקת משימות לקבוצות
2. המלצה להפעלת דמיון בבחירת סגנון וחומרים
3. הדגם יכול להיות של עיר עתידנית
4. לחשוב על היבטי נגישות ובטיחות בדרכים

שלב ג' – דיון לסיכום השיעור

נסכם את השיעור בשיחה על שאלת ההנגשה של העיר:

1. בערים עתיקות ובערים שתוכננו במאה הקודמת, לא ניתן משקל להיבטי נגישות ובטיחות בדרכים. האם צריך לשנות ולהתאימן לצרכים או להשאירן כפי שהן?
2. בהשוואה לעיר חדשה שבה היבטי נגישות ובטיחות בדרכים מתוכננים מראש, היכן ומה צריך להנגיש בעיר ישנה?
3. באלו קשיים נתקלים אנשים עם מוגבלויות בעיר שעדיין אינה נגישה?

דף עבודה לתכנון דגם של עיר בטוחה ונגישה

הנכם עומדים לבנות דגם של עיר בטוחה ונגישה. לפני שמתחילים לבנות, יש לתכנן באופן מפורט ככל האפשר ולחשוב על כלל המרכיבים שתרצו לשלב בדגם. חושבים על המראה של הדגם, גודלו ובוחרים את החומרים שבהם תשתמשו לבנייה. דף עבודה זה מנחה אתכם באמצעות רשימה של נושאים שצריך לתת עליהם את הדעת.

1. מידות הדגם:

אורך _____, רוחב _____, גובה _____.

2. חומרים ואביזרים שמהם ייבנה הדגם: (קרטון, עץ, פלסטלינה, אבני לגו, אריזות מזון ריקות, צבעים, חוטי ברזל, מכוניות צעצוע)

מקורות	כמות	סוג החומר

3. טופוגרפיה של השטח:

מישור שטוח, שטח הררי עם מדרונות, אזור של גבעות.

4. מבנה רחובות העיר:

בוחרים את אחד המבנים בהתאמה לטופוגרפיה שנבחרה:

א. רשת קווית – רחובות ישרים בשתי וערב המצטלבים בצומת.

ב. מבנה אשכולות – בו השכונות מנותקות מצירי התנועה הראשיים

ג. מבנה מעגלי – כבישים מעוקלים, בדרך כלל מתאים לשטח הררי

5. מדרג הדרכים בעיר:

בוחרים את סוגי הדרכים שיכללו בדגם העיר:

הערות	כמות	סוג
		כביש ראשי
		כביש עורקי
		כבישים מקומיים
		צמתים
		ככרות
		מעברי חצייה מרומזרים
		מעברי חצייה ללא רמזור
		גשרים ומנהרות
		רחוב הולנדי
		גבשושיות בכביש
		מדרחוב
		שדרות
		איי תנועה
		מישור משופע

6. סוגי מבנים

הערות	כמות	סוג
		עירייה
		בתי ספר
		גינות ציבוריות ופרקים
		מרכז קניות
		רבי קומות
		צמוד קרקע

7. שלבים

הערות	כמה זמן	תיאור השלב
		הכנת חומרים
		איסוף אביזרים
		בניית בסיס לדגם
		סימון חלקי העיר ושכונות
		סימון רחובות וכבישים
		בניית מבנים
		בניית צמתים ומעברי חצייה
		הצבת תמרורים ועצים
		הצבת המבנים
		צביעת הדגם
		שילוט הדגם

8. רשימת חברי הצוות:

שיעור 3 – יעוץ מקצועי

נשא השיעור: במהלך עבודת בניית הדגם של העיר הבטוחה והנגישה, עשויים התלמידים להתלבט בשאלות שונות וטוב שיהיה להם עם מי להתייעץ.

שלב א' – הרצאה או שיחה על נושאי הדגם (המלצה, לא חייב)

לאחר דברי פתיחה קצרים של המורה, ניתן לקיים הרצאה או שיחה עם איש מקצוע על הנושא שבתחום מקצועו (ניתן לגייס הורה שזהו מקצועו או להזמין הרצאה בתשלום במידת האפשר). לצורך כך אפשר להביא אנשי מקצוע מתחומי בטיחות בדרכים, נגישות, הנדסה, אדריכלות וכדומה. ההרצאה אמורה לקדם ולהעשיר את הידע של התלמידים לצד עזרה בפתרון שאלות הקשורות לבניית הדגם.

שלב ב' – שאלות ותשובות

בעקבות ההרצאה יוכלו התלמידים להציג שאלות למרצה ולהתייעץ אתו בנושאים הקשורים לבניית הדגם.

שלב ג' – מודל עיר נגישה בשוהם

סרט הסברה על מודל עיר נגישה שנבנה בעיר שוהם. מהמודל אפשר ללמוד מה ניתן לעשות כדי ליצור נגישות בכל מקום כך שזכותם של אנשים עם מוגבלות לא תפגע. קישור לסרט: <https://www.youtube.com/watch?v=E-BisrbekO4>

שלב ד' – דיון לסיכום בעקבות הסרט

לאחר הצפייה בסרט מקיימים דיון בשאלות הבאות:

1. בדגם שאתם בונים, מהם המקומות והשירותים שחשוב לכם להנגיש?
2. מי הם האחראים להנגשה של מקומות ושל שירותים בעיר?
3. חישבו על אזור המגורים שלכם, מה הייתם משנים כדי שאנשים עם מוגבלות יוכלו לממש את זכותם להגיע לכל מקום וליהנות מכל השירותים?

חשוב:

את שלבי התכנון חשוב לעשות בכיתה ע"מ לאפשר לתלמידים להתייעץ, לשתף ולהיעזר בכם.

שלב הביצוע - בניית הדגם, יכול להתבצע כמשימה קבוצתית בבית.

שלה ההצגה - חשיפת הדגם והסברי הקבוצה יעשו בכיתה ובמרחבי ביה"ס לכיתות מקבילות/ שכבות שונות בביה"ס/ קהילת ההורים.

ובמעמד זה הילדים יציגו ויסבירו את כל שלבי התכנון, החשיבה מאחורי התכנון ועד הביצוע.

בהצלחה!!